

Inleiding leerlijn

De leerlijn is ontwikkeld op basis van literatuur bekend over executieve functies en ervaringen in de praktijk met jongeren in het voortgezet onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs. De leerlijn is bedoeld als leidraad om zicht te krijgen op wat een reguliere leerling in een leerjaar moet kunnen laten zien op het gebied van een bepaalde executieve functie. Aan de hand van de leerlijn kan voor leerlingen, ouders en docenten inzichtelijk worden gemaakt op welk niveau een leerling functioneert en daarmee waar de sterke en zwakke kanten van de leerling liggen. Er wordt concreet beschreven welk gedrag in welk leerjaar passend is en hiermee wordt gestructureerd weergegeven welke doelen nog te behalen zijn in de (nabije) toekomst. Er is geen onderscheid gemaakt in leerniveaus zoals deze in het voortgezet onderwijs gehanteerd worden (PRO-VMBO-HAVO-VWO-Gymnasium). De verwachtingen qua eindniveau zullen anders liggen bij leerlingen uit verschillende leerniveaus. Afhankelijk van het leerniveau zal het laatste leerjaar wat betreft een executieve functie wellicht niet behaald worden of zal een leerling de leerlijn sneller doorlopen dan hoe het in leerjaren is uitgesplitst.

Instructies voor het gebruik van de leerlijn voor een individuele leerling

1. Kies een leerling
2. Start per executieve functie bij leerjaar 1
3. Lees de doelen zo letterlijk mogelijk
4. Een niveau is behaald als een leerling 75% van de doelen beheerst
5. Ga bij het behalen van een niveau door naar het volgende niveau en scoor op dezelfde manier

Inleiding inschalingsdocument

Het inschalingsdocument kan gebruikt worden om een groep of klas in beeld te brengen wat betreft de executieve functies. Vul per leerling de leerlijn in of scan de leerlijn en maak een snelle schatting in welk leerjaar de leerling zich bevindt. Vul de scores van de individuele leerlingen in in het inschalingsdocument en kies het meest voorkomende niveau. De groepsinterventies zullen zich op dit niveau richten. Zoals bij elke klassikale les zal het gros op het goede niveau worden aangesproken. Enkele leerlingen zullen behoefte hebben aan verlengde instructie (extra begeleiding bij het versterken van de executieve functie) en enkele leerlingen zullen behoefte hebben aan verdieping of extra uitdaging.

Responsinhibitie

Leerjaren

1	2	3	4
Steekt zijn/haar vinger op alvorens antwoord te geven of een vraag te stellen wanneer expliciet wordt aangegeven door de docent dat dit de bedoeling is	Steekt zonder externe aansturing van de docent zijn/haar vinger op alvorens antwoord te geven of een vraag te stellen		
Blijft met externe aansturing tijdens de les op zijn/haar plek zitten	Blijft zonder externe aansturing tijdens de les op zijn/haar plek zitten		
Blijft met externe aansturing van anderen af wanneer dit niet gewenst is	Blijft zonder externe aansturing van anderen af wanneer dit niet gewenst is		
Is zich bewust van het belang om na te denken voordat je iets doet	Besluit af te zien van bepaalde acties door vooraf na te denken over de consequenties		
Gaat met externe sturing een confrontatie met een leeftijdgenoot of een provocatie uit de weg.	Gaat een confrontatie met een leeftijdgenoot of een provocatie uit de weg (zonder externe sturing)		
Zegt met behulp van externe sturing nee tegen iets leuks wanneer hij/zij al andere plannen heeft	Zegt nee tegen iets leuks als hij/zij al andere plannen heeft (zonder externe sturing)		
Maakt met ondersteuning van de docent een weloverwogen beslissing over schoolwerk	Maakt zelfstandig een weloverwogen beslissing over schoolwerk en met ondersteuning over schoolse zaken (bv Sectorkeuze, profielkeuze etc.)	Maakt met ondersteuning van de docent een weloverwogen beslissing over schoolse zaken (bv. Vervolgopleiding)	
Kan voor een periode van max. 10 minuten omgaan met uitgestelde aandacht tijdens de les	Kan voor een periode van max 20 minuten omgaan met uitgestelde aandacht tijdens de les	Kan omgaan met uitgestelde aandacht tijdens de les	
Weet wat responsinhibitie is	Heeft inzicht in zijn/haar functioneren op het gebied van responsinhibitie	Heeft inzicht in zijn/haar functioneren op het gebied van responsinhibitie en is zich bewust van helpende strategieën	Heeft inzicht in zijn/haar functioneren op het gebied van responsinhibitie en is in staat om helpende strategieën toe te passen

Een leerjaar is behaald wanneer een leerling voldoet aan 75 procent van de items in het desbetreffende kader

Werkgeheugen

Leerjaren

1	2	3	4
Onthoudt met hulp waar schoolspullen zijn	Weet zelfstandig waar schoolspullen zijn		
Onthoudt eenvoudige instructies en voert deze direct uit	Onthoudt eenvoudige instructies en voert deze op een later moment uit	Onthoudt complexe instructies en voert deze direct uit	Onthoudt complexe instructies en voert deze op een later moment uit
Onthoudt en verwerkt eenvoudige informatie	Onthoudt en verwerkt op een later moment eenvoudige informatie	Onthoudt en verwerkt complexe informatie	Onthoudt en verwerkt complexe informatie
Onthoudt informatie die hij/zij interessant vindt en kan deze direct reproduceren en er iets mee doen	Onthoudt informatie die hij/zij interessant vindt en kan deze op een later moment reproduceren en er iets mee doen	Onthoudt informatie die hij/zij niet interessant vindt en kan deze direct reproduceren en er iets mee doen	Onthoudt informatie die hij/zij niet interessant vindt en kan deze op een later moment reproduceren en er iets mee doen
Berekent eenvoudige rekensommen uit het hoofd	Berekent complexe rekensommen uit het hoofd		
Reageert kalm bij eenvoudige informatie (raakt niet in paniek, klapt niet dicht)	Reageert kalm bij complexe informatie (raakt niet in paniek, klapt niet dicht)		
Weet wat werkgeheugen is	Heeft inzicht in zijn/haar functioneren op het gebied van werkgeheugen	Heeft inzicht in zijn/haar functioneren op het gebied van werkgeheugen en is zich bewust van helpende strategieën	Heeft inzicht in zijn/haar functioneren op het gebied van werkgeheugen en is in staat om helpende strategieën toe te passen

Een leerjaar is behaald wanneer een leerling voldoet aan 75 procent van de items in het desbetreffende kader

Emotieregulatie

Leerjaren

1	2	3	4
Geeft met behulp van in de situatie aangereikte strategieën aan wanneer het niet lukt om emoties te reguleren	Geeft zonder hulp van specifiek aangereikte strategieën aan wanneer het niet lukt om emoties te reguleren		
Blijft met hulp van de docent rustig bij voor de leerling moeilijke/vervelende gebeurtenissen	Blijft zelfstandig rustig bij voor de leerling moeilijke/vervelende omstandigheden		
Anticipeert met hulp van de docent op verschillende moeilijke/vervelende situaties	Anticipeert zelfstandig op verschillende moeilijke/vervelende situaties		
Reguleert zijn/haar eigen positieve emoties	Reguleert zijn/haar eigen negatieve emoties	Reguleert zijn/haar eigen emoties	
Weet wat emotieregulatie is en kent helpende strategieën om emoties te reguleren			
Heeft inzicht in zijn/haar functioneren op het gebied van emotieregulatie	Is in staat helpende strategieën toe te passen		

Een leerjaar is behaald wanneer een leerling voldoet aan 75 procent van de items in het desbetreffende kader

Flexibiliteit

Leerjaren

1	2	3	4
Herziet met hulp van docent plannen wanneer een kleine tegenslag zich voordoet / nieuwe informatie in een kleine hoeveelheid zich aandient / er kleine fouten worden gemaakt	Herziet zelfstandig plannen wanneer een kleine tegenslag zich voordoet / nieuwe informatie in een kleine hoeveelheid zich aandient / er kleine fouten worden gemaakt	Herziet met hulp plannen wanneer een grote tegenslag zich voordoet / nieuwe informatie in een grote hoeveelheid zich aandient / er grote fouten worden gemaakt	Herziet zelfstandig plannen wanneer een grote tegenslag zich voordoet / nieuwe informatie in een grote hoeveelheid zich aandient / er grote fouten worden gemaakt
Bedenkt met hulp van de docent vooraf aan een taak een plan B voor wanneer een eenvoudige taak niet lukt / nieuwe informatie in een kleine hoeveelheid zich voordoet / er kleine fouten worden gemaakt	Bedenkt zelfstandig vooraf aan een taak een plan B voor wanneer een eenvoudige taak niet lukt / nieuwe informatie in een kleine hoeveelheid zich voordoet / er kleine fouten worden gemaakt	Bedenkt met hulp van de docent vooraf aan een taak een plan B voor wanneer een complexe taak niet lukt / nieuwe informatie in een grote hoeveelheid zich voordoet / er grote fouten worden gemaakt	Bedenkt zelfstandig vooraf aan een taak een plan B voor wanneer een complexe taak niet lukt / nieuwe informatie in een grote hoeveelheid zich voordoet / er grote fouten worden gemaakt
Reageert met hulp van de docent neutraal/positief wanneer kleine tegenslagen zich voordoen / nieuwe informatie in kleine hoeveelheid zich aandient / er kleine fouten worden gemaakt	Reageert zelfstandig neutraal/positief wanneer kleine tegenslagen zich voordoen / nieuwe informatie in kleine hoeveelheid zich aandient / er kleine fouten worden gemaakt	Reageert met hulp van de docent neutraal/positief wanneer grote tegenslagen zich voordoen / nieuwe informatie in grote hoeveelheid zich aandient / er grote fouten worden gemaakt	Reageert zelfstandig neutraal/positief wanneer grote tegenslagen zich voordoen / nieuwe informatie in grote hoeveelheid zich aandient / er grote fouten worden gemaakt
Weet wat flexibiliteit is	Heeft inzicht in zijn/haar functioneren op het gebied van flexibiliteit	Heeft inzicht in zijn/haar functioneren op het gebied van flexibiliteit en is zich bewust van helpende strategieën.	Heeft inzicht in zijn/haar functioneren op het gebied van flexibiliteit en is in staat om helpende strategieën toe te passen.

Een leerjaar is behaald wanneer een leerling voldoet aan 75 procent van de items in het desbetreffende kader

Volgehouden aandacht / Doelgericht doorzettingsvermogen

Leerjaren

1	2	3	4
Voert een korte, voorgestructureerde opdracht uit zonder te stoppen	Voert een korte ongestructureerde opdracht uit zonder te stoppen	Voert een lange gestructureerde taak uit zonder te stoppen	Rondt taken en opdrachten binnen de gestelde tijd af en levert binnen de deadline in
Volgt een stappenplan om een grotere taak uit te voeren	Volgt een met hulp van de docent gemaakt stappenplan om een grotere taak uit te voeren	Maakt en volgt een stappenplan om een grotere taak uit te voeren	Werkt zelfstandig een lesuur aan zowel een bekende als een onbekende taak
Werkt zelfstandig 15 minuten aan een bekende taak	Werkt zelfstandig 25 minuten aan een bekende taak	Werkt zelfstandig 35 minuten aan een bekende taak	
Werkt zelfstandig 10 minuten aan een onbekende taak	Werkt zelfstandig 15 minuten aan een onbekende taak	Werkt zelfstandig 25 minuten aan een onbekende taak	Zet zich langere tijd in voor een taak/opdracht die hij/zij niet leuk vindt of die niet lukt
Probeert op aanwijzing van de docent de taak nog een keer wanneer het eerste keer niet lukt	Probeert de taak nog een keer wanneer het eerste keer niet lukt	Probeert zelf tot een oplossing bij een taak die niet lukt. Stelt waar nodig een hulpvraag	
Stelt bij een probleem een hulpvraag	Stelt bij een probleem een hulpvraag en werkt door aan de volgende opdracht		
Houdt zelf de tijd in de gaten om werk op tijd af te krijgen	Heeft werk met hulp van de docent op tijd af	Heeft werk binnen de opgegeven tijd af	
Gaat na het afronden van een taak op aanwijzing van de docent aan het werk met een andere taak	Gaat na het afronden van een taak aan het werk met een andere taak		
Zet met hulp van de docent door bij een taak die hij/zij niet leuk vindt	Zet door bij een taak die hij/zij niet leuk vindt	Zet door bij externe afleiding	Werkt door bij zowel externe als interne afleiding
Zet met hulp van de docent door bij taak die hij/zij leuk vindt	Zet zonder hulp van de docent door bij een taak die hij/zij leuk vindt		

Een leerjaar is behaald wanneer een leerling voldoet aan 75 procent van de items in het desbetreffende kader

Taakinitiatie

Leerjaren

1	2	3	4
Gaat direct/binnen vijf minuten aan het werk met maakwerk nadat het vanuit de docent is aangegeven	Gaat direct zelfstandig aan het werk met maakwerk na de uitleg van de docent	Start maakwerk zelfstandig op	
Start direct te met maakwerk dat 5-10 minuten duurt	Start direct met maakwerk dat 10-20 minuten duurt	Start direct met maakwerk dat 20-50 minuten duurt	
Start direct met een leertaak die 5-10 minuten duurt	Start direct met een leertaak die 10-20 minuten duurt	Start direct met een leertaak die 20-50 minuten duurt	
Start direct met een voorgestructureerde taak	Start direct met een semi-voorgestructureerde taak	Start direct met een ongestructureerde taak	
Start direct met maakwerk dat hij/zij interessant vindt	Start direct met maakwerk dat hij/zij matig interessant vindt	Start direct met maakwerk dat hij/zij niet interessant vindt	
Start direct met een leertaak die hij/zij interessant vindt	Start direct met een leertaak die hij/zij matig interessant vindt	Start direct met een leertaak die hij/zij niet interessant vindt	
Start direct met maakwerk dat hij/zij makkelijk vindt	Start direct met maakwerk dat hij/zij moeilijk vindt		
Start direct met een leertaak die hij/zij makkelijk vindt	Start direct met een leertaak die hij/zij moeilijk vindt		
Start direct met maakwerk dat in de les af moet	Start met maakwerk dat voor de volgende les af moet		
Start direct met een huiswerktaak die de dag erna af moet	Start met een huiswerktaak die binnen twee dagen erna af moet	Start met een huiswerktaak die een week later af moet	Start met een huiswerktaak waarvoor de deadline op de lange termijn gepland is (langer dan een week vooruit)
Start direct met een huiswerktaak die de dag erna getoetst wordt	Start met een huiswerktaak die binnen twee dagen getoetst wordt	Start met een huiswerktaak die een week later getoetst wordt	Start met een huiswerktaak waarvoor de toets op lange termijn gepland is (langer dan een week vooruit)
Werkt op aangeven van de volwassene eerst alvorens iets leuks te doen	Plant zelfstandig eerst een werктаak en dan iets leuks	Gaat eerst aan het werk en doet dan iets leuks	
Weet wat taakinitiatie is	Heeft inzicht in zijn/haar functioneren op het gebied van taakinitiatie	Heeft inzicht in zijn/haar functioneren op het gebied van taakinitiatie en is zich bewust van helpende strategieën.	Heeft inzicht in zijn/haar functioneren op het gebied van taakinitiatie en is in staat om helpende strategieën toe te passen.

Een leerjaar is behaald wanneer een leerling voldoet aan 75 procent van de items in het desbetreffende kader

Planning

Leerjaren

1	2	3	4
Noteert op aangeven van de docent huiswerk in agenda	Notert van afspraken en taken in agenda. Maakt hierbij onderscheid tussen maak- en leerwerk	Maakt een huiswerkplanning	Maakt een weekplanning voor zowel school, vrije tijd als werk en past lopende de week aan waar nodig
		Stelt prioriteiten bij het maken van een planning voor schoolwerk	Maakt een plan voor de aanpak van een groot project (volgorde van taken, duur van taken, tijdsindeling, benodigdheden) en past aan waar nodig
Plant zelfstandig een eenvoudige taak	Plant zelfstandig een complexe taak	Plant taken van een vakgebied voor een week	Houdt bij zijn planning rekening met eerdere ervaringen
Maakteen planning met hulp van de docent	Plant zelfstandig meerdere taken achter elkaar (op een dag(deel))	Plant zelfstandig meerdere taken achter elkaar op meerdere dagen	Maakt plannen met betrekking tot de toekomst (vervolgopleiding)
Plant met hulp van de docent 2 taken achter elkaar	Deelt een eenvoudige (leer)taak op in subtaken	Deelt een complexe (leer)taak op in subtaken	
Geeft aan wat hij wel/niet verwacht te kunnen in een bepaalde tijd	Maakt een inschatting van de tijd die een (leer)taak vraagt	Stelt waar nodig een gemaakte tijdsplanning bij	

Een leerjaar is behaald wanneer een leerling voldoet aan 75 procent van de items in het desbetreffende kader

Organisatie

Leerjaren

1	2	3	4
Heeft op een schooldag de juiste schoolspullen bij zich	Heeft per lesuur de juiste schoolspullen bij zich		
Heeft op aangeven van de docent aan het begin van de les de juiste spullen op tafel	Heeft aan het begin van de les de juiste spullen op tafel		
Heeft op aangeven van de docent voor het einde van de les zijn/haar spullen ingepakt	Heeft voor het einde van de les zijn/haar spullen ingepakt		
Noteert aan het eind van de les op aangeven van de docent het huiswerk in de agenda	Noteert aan het eind van de les het huiswerk in de agenda		
Maakt bij het noteren van huiswerk op aangeven van de docent onderscheid tussen maak- en leerwerk	Maakt bij het noteren van huiswerk onderscheid tussen maak- en leerwerk		
Maakt op aangeven van de docent aantekeningen tijdens de les	Maakt aantekeningen tijdens de les	Maakt gerichte aantekeningen tijdens de les	Maakt aantekeningen tijdens de les die aansluiten bij eigen leerstijl
Organiseert met behulp van de docent werk in zijn/haar schriften/werkboeken	Organiseert werk in zijn/haar schriften/werkboeken	Creëert structuur in gekregen opdrachten zoals boekverslagen en werkstukken	
Maakt met hulp van de docent een to-do-list en gebruikt de lijst	Maakt een to-do-list en gebruikt de lijst	Maakt een to-do-list op basis van prioriteiten en gebruikt de lijst	

Een leerjaar is behaald wanneer een leerling voldoet aan 75 procent van de items in het desbetreffende kader

Metacognitie

Leerjaren

1	2	3	4
Schat met hulp van de docent per vak in wat nodig is om de leerstof te beheersen	Schat per taak per vak in wat nodig is om de leerstof te beheersen	Schat per vak in wat nodig is om de leerstof te beheersen	Weet wat nodig is om de leerstof van de verschillende vakken te beheersen en handelt hiernaar
Beoordeelt met hulp van de docent of hij/zij een uitgevoerde taak goed heeft voorbereid en/of uitgevoerd	Beoordeelt of hij/zij een uitgevoerde taak goed heeft voorbereid en/of uitgevoerd	Beoordeelt of hij/zij een uitgevoerde taak goed heeft voorbereid en/of uitgevoerd en verbindt hier consequenties aan voor de volgende keer	Bespreekt met anderen hoe hij/zij een project heeft aangepakt (voorbereiding, uitvoering en resultaat) en waartoe het heeft geresulteerd
Evalueert (wat ging goed, wat niet) met hulp van de docent de eigen schooldag	Evalueert (wat ging goed, wat niet) de eigen schooldag	Evalueert (wat ging goed, wat niet) de eigen schoolweek	Evalueert (wat ging goed, wat niet) de eigen volledige week en maakt hierbij onderscheid tussen persoonlijke en externe oorzaken
Stelt met hulp van de docent leervorderingen bij zichzelf vast	Stelt leervorderingen bij zichzelf vast	Stelt leervorderingen bij zichzelf vast en gaat na welke aspecten hebben geleid tot de vooruitgang	Leert van ervaringen in het verleden en past handelen in heden daar op aan. Neemt feedback van anderen hier in mee en vraagt wanneer gewenst gericht om hulp
Accepteert hulp van de docent	Stelt hulpvragen	Stelt gerichte hulpvragen	
Accepteert feedback van de docent	Accepteert feedback van de docent en denkt over de feedback na	Accepteert feedback van de docent en past de feedback toe	
Denkt na over problemen met schoolwerk/leerwerkhouding waar hij/zij tegen aanloopt	Denkt na over problemen met betrekking tot zowel schoolwerk/leerwerkhouding/gedrag waar hij/zij tegen aanloopt	Denkt na over problemen met betrekking tot zowel schoolwerk, leerwerkhouding als gedrag waar hij/zij tegen aanloopt en trekt daar lering uit	Heeft inzicht in eigen gedrag en is zich bewust van de invloed van zijn/haar gedrag op anderen

Een leerjaar is behaald wanneer een leerling voldoet aan 75 procent van de items in het desbetreffende kader